

Ярош А.В.

аспірант,

Київський національний університет культури та мистецтв

ВТРАЧЕНІ ПАМ'ЯТКИ НЕРУХОМОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРИ ПАМ'ЯТІ

Суттєві трансформаційні процеси, характерні для років становлення незалежності України, були викликані як економічними так і політичними факторами. Розпад Радянського союзу, падіння Бірлінської стіни, Югославський конфлікт, розвал соціалістичного табору спричинив ряд локальних конфліктів жертвами яких стали не тільки уряди і політичні системи, а й пам'ятки як символ цих систем. Так негативні явища набували широкого міжнародного резонансу та сприяли формуванню поняття «культура пам'яті». Розуміючи консолідуючий принцип культурної спадщини, міжнародна спільнота закликає до толерантного ставлення до пам'яток минулого без упередженого ставлення до них.

Однак і по сьогодні на рівні місцевих громад ставлення до культурної спадщини яка виступає символом історичних епох коливається від рішучої підтримки знесень до звинувачень у вандалізмі.

Кінець ХХ – початок ХХІ століття не був відзначений світовою політичною стабільністю, що спричинило порушення світопорядку, та усталених норм міжнародного права, як наслідок призвело до масштабних втрат культурної спадщини, що засвідчує те що людство не зробило висновків із попередніх конфліктів, а також те що пам'ятки стають заложниками політичної ситуації.

Втрата культурної спадщини однієї держави збіднює культуру всього людства. Нетолерантне ставлення до пам'яток минулого – засвідчує низький культурний рівень народу. Це ті проблеми які на сьогодні стикнулась Україна і які мають бути вирішеними в майбутньому. Для України, яка опинилась у вирі політичних і економічних подій останнього часу, тема збереження національної культурної спадщини, стає надзвичайно актуальною. В умовах пошуку шляхів удосконалення законодавчого процесу, щодо збереження культурної спадщини в Україні важливого значення набуває закордонний досвід, зокрема країнами Євро Союзу (ЄС). У країнах ЄС існують різні моделі здійснення культурної політики, у межах яких кожна держава має свої особливості формування державної політики в пам'яткоохоронній сфері. Відповідно до цього застосовуються специфічні засоби і методи збереження і використання пам'яток історії та культури, архітектури, містобудування, палацово-паркових, паркових, садиб і комплексів, природних заповідників, тощо. У цьому контексті особливо цікавим є досвід Великої Британії та Польщі. У Великій Британії перший закон про охорони культурних спадщини був прийнятий в ХІХ ст. (1882 р.) [1]. А в Україні перший такий закон був прийнятий аж в 2000 р. За досить значний період часу Британія встигла виробити певну стратегію та державну політику у даній галузі. Тому там створено спеціальні служби, які займаються реалізацією державної політики у сфері охорони культурної спадщини. Саме на державного секретаря, згідно закону, покладається

відповідальність складати реєстр пам'яток, що охороняються та публікувати його. Якщо взяти ближчу до нас Польщу, то Польща з такими питаннями, які вирішує Україна зараз, стикнулась ще в 80-90 роках ХХ століття, як і більшість посткомуністичних країн, а саме: проблеми у сфері збереження та охорони історико-культурної спадщини, недостатнє фінансування, проблема із залученням нових джерел фінансування, неефективне використання культурної спадщини, ігнорування законодавчих норм. Тому перше, що зробили наші сусіди, це створили законодавчо-правову базу, яка закріплена в конституції Польської Республіки. Так у ст.6 конституції зазначається, що «Польська Республіка створює умови для поширення і рівного доступу до надбань культури, яка є джерелом автентичності польського народу, його існування та розвитку», а в ст. 73 додається: «Кожному гарантується свобода художньої творчості, наукових досліджень і оголошення їх результатів, свобода навчання, а також свобода користування цінностями культури». [2] Звісно в законах України мова про користування культурними цінностями взагалі не йдеться, але реалії говорять зовсім інше.

Досвід країн які пройшли процес щодо збереження національної культурної спадщини та його швидке пристосування до українських реалій дасть змогу створити умови для врятування пам'яток, а впровадження поняття «культура пам'яті» виховати покоління яке лояльно ставитиметься до пам'яток минулого.

Знищення, знесення чи переміщення пам'яток історії та культури, є порушенням внутрішнього законодавства України, та порушенням норм міжнародного права в сфері охорони культурної спадщини. Це можна вважати, також, системним заподіянням шкоди законним правам, інтересам громадян, суспільству та інтересам держави в цілому, її міжнародному іміджу. Таким чином, сьогодні існує реальна загроза того, що Україна втратить ще більше пам'яток історії та культури – свого національного надбання. Тому «культура пам'яті» і активне його впровадження до навчальних програм, формування перспективної стратегії охорони культурної спадщини в Україні із урахуванням сучасної політичної ситуації, є надзвичайно актуальним і сприятиме підвищенню рівня не тільки фізичного збереження пам'яток, а й підвищенню розуміння значення охорони культурної спадщини у населення, що значно зменшить загрозу для пам'яток в майбутньому. Вирішення поставлених завдань, та вивчення міжнародного досвіду із зазначеної проблематики, можуть бути використані для мінімізації негативних наслідків сучасних кризових явищ в Українському суспільстві та для випрацювання необхідної політики щодо охорони культурної спадщини.

Список використаних джерел:

1. Falconer K. The industrial heritage in Britain – the first fifty years / Keith Falconer // La revue pour l'histoire du CNRS [En ligne], 14. – 2006. – Access mode: www.histoire-cnrs.revues.org/1778
2. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 września 2000 r. w sprawie warunków wykorzystania zabytków nieruchomych na cele użytkowe oraz zasad i trybu przyznawania dotacji z budżetu państwa przeznaczonych dla użytkowników zabytków, prowadzących prace remontowe i konserwatorskie przy tych zabytkach. – Access mode: www.sejm.gov.pl